Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarius in 8 Arist. de physica auscultatione libros - Cod. Ettenheim-Münster 271

[S.l.], [18. Jahrh.]

Qvaestio 7ma

urn:nbn:de:bsz:31-129411

Visual Library

494. ut agens agat. Rp. d. assignari coitr prio ut passum sit debitè applicatū agenti et intra sphaerum activitatis ipsius. Sdo ut sit agenti aliquâ raē dissimilè passum, unde nihil agat simile in simile ug. calidum ut quinqs. in calidū ut s. Tertio ut agens sit à passo distinctum realiter. Quarto ut caēe urles, quales sunt Deus et Caelum unà ocurrant, veruntā an ocursus Caeli ita ad actiones rerum sublunarium necrius sit, ut absqs eo nil agere possit, alibi dicendum ē, sicut de reliquistribus in libris de generatione.

Quaeres, quae nam ocdio nes requirantur. ut agens agat.

Respondeo.

Nota nihil agere simile in simile.

QVAESTIO 9ma.

DE causa finali, ideali, causisque per accidens

ARTICVLVS IMus
DE
uarietate finis

Pro meliore cognitione finis notandum est primo finem pro ut hic de eo agitur non sumi pro quocunque extremo seu termino quantitatis alicuius temporis, durationis, aut motus localis, quâ ratione mors dicitur uitae, uespera diei, December finis anni etc. sed pro certo genere causae, quod per suam bonitatem inuitat ad agendum, atque ab Arist. 2. phys: dicitur id, cuius gratia aliquid fit, hoc est, à quo incipit mutatio, et cuius gratia agens mutat subm

Nota finis definitionem esse, cuius gratia aliquid fit.

Notandum secundo, finem ut causa est uariè diuidi, nam primo finis alius est producendus, quam scilicet quis cupit actione suâ efficere, ut aeger ambulare sanitatem, alius est obtinendus tantum, qui scilicet neque intenditur, ut efficiendus, sed solum, ut acquirendus ab eo, qui illum appetit. ita belli dux

Nota finem, ut est causa, uariè diuidi.

Alius finis est producendus actione propriâ.

Alius finis obtinendus.

intendit occupare urbem, n̄ a. ædificare. scdo

Scdo finis alius ē cuius, alius finis cui.

alius ē finis cuius, alius finis cui, hic est id, cui bonum aliqd, ut honorem dig-
nitatem, opes, sanitatem etc. optamus, sic qui
quæris recreationem, alio, aut voluptatem
corpori, aius tuus, l. corpus ē finis, cui,
sic parentes pro fine cui opes accumu-
lant, sunt filij, finis cuius sunt bona
l. nobis quæ ipsis, l. alijs euenire, aut
comparare cupimus, sic opes auaris, scientiæ
studiosis sunt finis cuius, opes n. auari
sibi appetunt, et sibi scientias studiosi.
Porrò finis cuius quatenus à fine cui
distinctus ē, duas ueluti partes habet
altera dr finis qui, et ē res illa cuius
possessionem alicui alteri, l. nobis deside-
ramus, altera dr finis quo, et ē ipse
usus, siue possessio rei desideratæ.

Nota finem, qui in beatis ē, ēe Deum.

sic finis, qui, in beatis ē Deus. finis
quo ē eius possessio, siue uisio. Tertio

Tertio finis alius ē motiuus, alius impulsiuus.

finis alius ē motiuus, alius impulsiuus, mo-
tiuus ē, qui simpliciter mouet, trahitque ad

agendum, impulsiuus est, qui non simpliciter mouet
neque est, quoad substantiam faciendi operis
sufficiens causa, sed tantum quoad modum
ac circumstantiam, ut nostrum opus fiat celerius
accuratius promptius etc. sic studiosi in quibus
dam ursitatibus ordinarie solent accede-
re dispaes quamlibet facultatum, si tamen
audierint futuras uesperias doctoratus Theol:
in quibus solet praeberi haustus; item donari
Chirothecae etc. promptius, maturius ac-
currunt, licet multi honestiores ob haus-
tum tamen accessuri non fuissent. Quarto
alius dicitur operatio alius res operata. sic sa-
nitas est respectu meditationis, vel ambulationis,
Quinto alius est operationis, siue operis, alius
operantis, illa est ad quam operatio quasi
ex sua natura tendit, operantis est, quem
operans intendit, sic eleemosynae fi-
nis, quam illa ex natura sua spectat, est
sublevatio paupertatis alienae, eadem
eleemosyna si a dante fiat ob uanam

Quarto alius operatio, alius res operata.

Quinto alius operationis, alius operantis;

Sexto finis aliq̃ ē ultimus, aliq̃ in certo genere.

gloriam, erit uana gloria operantis. Sexto finis aliq̃ ē ultimus simpl̃r, ut Deus aliq̃ in certo genere, ut speculatio ōbi ē finis ultimus scīae, finis medius, siue n̄ ultimus ē, q̃ ordinat ad alteriorem. Septimo denique

Septimo aliq̃ ē ur̄lis, aliq̃ parlāris.

aliqs ē ur̄lis, siue totius ur̄si, aliq̃ parlāris, sic aquae amore finis parlāris, q̃ ē locus inferior aëre descendit, in gratiam tn̄ finis ur̄si ascendit.

ARTICVLVS 2DS DE uirtute causandi, ac causalitate finis

Nota uirtutem caāndi caē finalis ēē ipsam rei, seu ueram, seu fictam bonitatē aptam ad agiens aliciendum.

Conclio prima, uirtus caāndi caē finalis ē ipsa rei, seu uera, seu ficta bonitas apta ad aliciendum agens ad agendum, ita Suar. d. 23. sec. 5. et ex cōi sensu DD. rāo ē, qa illud ē uis caāndi finis, per q̃d mouet, allicit, ac trahit in sui amorem, sed per solam bonitatem mouet etc. ergo, item, id ē uirtus caē finalis ꝑꝑ

quam appetit, sed pp solam boniam, eamq̃ seu veram seu apparentem appetit, sicut n. caa efficientis virtus caandi e id, propter qd efficit suum effum, ita virtus caandi finis e id. per qd ad agendum movet, qd e bonitas, dixi bonitas vera seu ficta qa saepe contingit, ut appetamus aliqd. qd a parte rei, fere malum, nobisq̃ noxiu e, appareat tn nobis tanqu bonum, tegaturq̃ specie seu pallio bonitatis pp quam et nullo modo pp malitiam, quatenus tale amamus, hoc n. e impoibile, sicut impoibile e, ut illectus assentiat falso, ut tali cognito, ita neq̃ voltas malo quatenus malo assentit.

Conclusio 5a, caalitas finis e in creatis motio metaphorica, hoc e appetitio efficax naalis, l. elicita, pp boniam finis ita Suar. d. 23. sec. 9. Ruv. l. 2. hac. 5. q. 3. n. 30. et apud hos plurimi, rao e, caalitas finis debet ee aliqd reale actuale novum, distinctumq̃ tam ab appetitu, qu ab ipso fine, sed hoc n potē

Caalitas finis e in creatis motio metaphorica, hoc e appetitio efficax naalis l. elicita pp boniem finis.

500. ēē aliud, nisi actualis intio, amor, siue actio ipsa
pōæ appetitiuæ, gō actio, seu motio potiæ
motiuæ ē cāalitas finis, pbr ans parlātim
priò, qd debeat ēē reale actuale, qa
finis actu caāns ē caā realis actualis
ab sæpe actu caāns ē tm ens reale in
pōa, gsequr in se, n ē ens actuale, gō
per suam caāliam rēalem, gō hæc debe-
bit ens ēē reale actuale. Sto debet
ēē distinctum, qd tam à fine, q ab
appetitiua pōa, qa potē utraqs actu ea
istere sine caālie actuali finis. pbr eti-
am m. si n ēēt ipsa actio ipsius appe-
titus, ug. uōltis, tunc l. ēēt præcedens
l. comitans, l. subsequns actionem, si præ-
cedens, tunc ēēt l. excitatio, seu inui-
tatio uoluntatis l. appetitus facta à fine
repræsentato, l. impressum aliqd ipsi ap-
petitui, neutrum dici potē, n prium, qa
alias posset dari actu caā sine caāto, seu
effū, qd ē impōibile. pbr sequla, pōet
esse caālitas finis sine effū, gō caā sine

Nota finem actu caān tem, ēē tm ens reale actuale.

actu sine effectu. pbr ans inuitatio illa ee
potē sine actu, n gō necrio habet gnexu
sibi actum, sed inuitatio ē caalitas, ergo.
pbr m. inuitatio finis saltem in cognos-
centibus, aliud n ē sctm ad uersarios,
q̄ praesentatio, et qsi oblatio bonitatis
finalis facta appetitui, seu uoluntati,
atq ista potē ee, ita, ut interim nihil
à uolunte fiat, sed oem actum suum
suspendat. Non potē sctm etiam dici,
qd nrm caalitas finis sit qdam praecedens
actiem appetitio impressa tn appetitui.
l. n. impressum eet qd appetitui à se.
ipso, l. à fine, n ab appetitu, qa per
actiem necrio sibi imposui sset, gō eet
posterius actione appetitus, tanq̄ effectus
caalie suâ, gō n eet qd praecedens
ipsam actiem appetitus, n etiam à fine
imprimi potē, qa finis n ē caa efficiens
gō neqs imprimens, deinde finis, saepe n
existit, neqs in se, neqs per uirtem aliquā

502. suam, qn̄ impressio huiq̄mi fieri oporteret
qd̄ tn̄ ad caam̄ operantem requiriz, nec pt
etiam ēē comitans actiem̄ appetitus, aut si
nōiez, at ex iam dictis impugnabiz, n̄ de-
niq̄ subseqns actiem̄ appetitus, qa actio
appetitus pendet à fine caante actu
gō n̄ potē ēē prior caae finis, sed
l. simul cum ipsa, l. post ipsam, gō
caalitas n̄ potē sequi ipsam. pbr sdo
Nota caalem finis ēē id, quo posito finis caat, trahitq̄ actu ipso ad actiem̄ agens, quouē n̄ posito n̄ caat, sed po-
sita intentione, siue amore efficaci caat
finis, trahitq̄ actu ipso ad actiem̄, et non
posito n̄ trahit, sicut n. efficiens dr
agere qn̄ actu ab illo procedit actio, ita
finis finalizare, qn̄ obiuē mouet agens
ad agendum, et in illo cōcitat amorem
ac desiderium, ut actualr tendat in finē
Tertiò pbr auctoriè Arlis 1. de gener.
tex. 55. ubi ait caam̄ effiuam̄ ēē princi-
pium motus, finem u. n̄ ēē effiuam caa.

nisi per metaphoram, qb cum Arlēs finē
translatè tm̄ dicat ēē principium motus
tunc etiam illius principiatio, siue caālitas
erit translatè mutāo, dr̄ qb mutāo met-
aphorica, siue motio, tum qa n̄ estiuè
à fine procedit, tum etiam, qa sili-
dinem aliquam gerit cum motiē. seu
tractiē locali, cui potissimum noēn uidr
tanq̄ mxē sensibili impositum ēē, qd
n. mouet à fine, sequtur quodamō fi-
nem, sicut tractus ab hoīe, trahentē
sequit hoīem, sic properantem studiosū
ad lectionem amena dies sociorum con-
fabulāo, compotatio ceu feram uenator
sistit, ac retrahit quasi inuitum, qsi-
derando molestiam laboris in describen-
dis dictatis.

Quare finis dicat motio metaphorica.

Conclio tertia, finis caāt sdm ēē rea-
le et n̄ sdm ēē intentionale fōaliter
hoc ē, rāo finis pt quam agens agit, ac uo-
luntas, seu appetitus mouet, n̄ ē apprehensio,

Nota finem caāre sdm ēē reale, et n̄ sdm ēē intentionale formaliter.

504. seu cognitio finis, sed est ipsa bonitas realis
l. actualis, l. possibilis, l. quae apprehen-
dit quasi actu existeret, aut ad vere
existendum possibilis esset, ratio est in his,
quae vitae, et consequenter cognitione carent
manifesta, horum n. motiones causantur
fine, eiusque ratione motiua, non tamen per cog-
nitionem finis, cum nulla in illis sit cognitio,
ergo cognitio in his non potest esse ratio causandi
finaliter, secundo probatur etiam de viuentibus
ratio motiua finis iuxta Arlem est id, cuius
gratia agens semper mouet, si mouet
ad operandum, quoque obtento appetitus
satiatur, et quiescit, sed agens non operatur
cognitionis, apprehensionisque gratia, neque
ista satiatur, neque quiescit, sed agit propter
nitiem, eamque aut veram aut apparentem
ergo bonitas est ratio causatiua finis, et non
ipsa cognitio. M. patet ex definitione finis
m. per se est manifesta, nam aegerus
non sumit medicamenta cognitionis tamen gratia

Nota rationem motiuam iuxta Arlem finis esse, cuius gratia agens semper mouet, si mouet ad operandum, quoue obtento appetitus satiatur, et quiescit.

siue ut apprehendat, quod sit sanitas, neque
satiat eius cognitione, sed ~~pp~~ apprehensa
bonitatem sanitatis haurit amarulentam po-
tionem.

Dices primo, finis saepe non habet esse rea- Obiectio
le, quia saepe l. est impossibilis, l. negatio
l. ens rationis, ergo non potest causare secundum esse
reale, secundo si finis causaret semper secundum Obiectio
esse reale, tunc deberet prius habere esse re-
ale, quam esset illius, omnis n. causa prior esse
debet realiter suo effectu, at finis saepe non
habet prius esse reale, cum finis in ex-
ecutione sit ultimum. Tertio, secundum Obiectio.
illud esse causat finis, quod habet tunc quando
actu causat, sed tunc quando actu causat prae-
ter esse intentionale nullum habet aliud.

Respond: ad primum, est saepe im- Responsio.
possibilis, l. negatio, l. ens rationis a parte rei Finis est saepe impossibilis a parte C. appa-
C. apparent N. dico apparenter, quia rentur N.
licet Angelus ut lucifer voluisse dicatur,

506. ēē similis Deo, ꝯsequr ēē Deꝰ, qd ē im
poibile, item licet quidam hoies mortē
sibi optent, eamqꝫ sibi, l. alijs, uene
no, aut ferro inferant, id tn faciunt
sub rāe boni, ac poibilis, licet a parte
rei, neqꝫ poibilia neqꝫ bona sint, ap
prehendunt tn ut bona, ut unde bona
Quae dicant apparentia. apparentia dicunt, bonitas n. apparens
dr, eo, qd illi, qd appetere dicimur pu
tetur in ēē aliqua bonitas, eiqꝫ annec
ti, tametsi a parte rei bonitas talis n
insit. Interim uerissima bonitas ē, et
talis qdm, qualis in rebꝰ ipsis reperit,
applicat tn his a cognīa, qbꝰ n con
uenit, atqꝫ ita n negāo, sed afficta
negāi bonitas mouet uolentē.
Responsio. Respondet ad sdm, seberet hrē
ēē reale in poā, l. certe sic apprehen
di C. actuale N.

Respond: ad tertiu, concessa M. d. m. saepe n hbt ee reale actuale C. n hbt ee reale poibile, l. tale apparens N.

Responsio.

Dubium e, an indifferia point ee caa finalis, ac q sequr uoltem mouere. Rx indifferens a. dr, qd sdm se nec bonu, nec malum e, at Rxdet Ruu: huiusmi n poe finalizare, siue appetitum mouere, l. inclinare ad sui amorem, qa appetitus sequit neam, ergo n inclinat. aut mouet, nisi in illud, qd e gueniens eidem nae, sed id, qd e indifferens, neqs e gueniens, neqs n disconueniens, ergo nec in indifferens n inclinat appetitus.

Dubitatur.

Respondet.

Nota indifferens dici id, qd sdm se, nec bonu nec malum e.

ARTICVLVS 3TIus
DE
effectibus causae finalis, et his, quae agunt propter finem

508.

Nota, effectus finis duplici ter consideran latè, et strictè effectus strictè accepti dicunt illi, qui amore finis producunt latè, qui mediâ bonitate finis, et attrahente fiunt.

Notandum est, effectus finis dupliciter consideran posse, strictè, et latè, effectus strictè accepti sunt, ac dicuntur illi, qui mediante causalia, siue amore finis producunt, latè sumpti possunt uocari illi effectus, qui mediâ bonitate finis, et attrahente fiunt

Conclusio prima, omnes actus humani, tam eliciti, quam imperati sunt effectus finis, altera tro modo, id est l. strictè tales, l. latè accepti, de elicitis probatur, quia omne id est effectus finis, quod ab agente finis gratiâ producit, et accipit esse, sed actus eliciti sunt tales, hi n. omnes l. uersant expressè circa finem, ut amor, et absolutè complacentiâ boni, intentio, fruitio, gaudium delectatio, de possessione illius praeteritè praesenti, aut futura, l. expressè circa mediâ, ut complacentiâ mediorum, quae proponunt utiliâ fini consequendo electio unius ex illis usus, denique siue actus, quo perdi rectiem illi actus applicant posse famulantes ad exequenda praescripta media. Sed omnis actio

q̄ ē ꝑꝑ aliquem finem, ē ettꝫ finis, sed oēs
operaēs huāe tam elicitae, q̄ imperatae
sunt actiones ꝑꝑ finem, siue ad finē
relatae, hoc ē, l. ex amore, l. inuitāe
et allectione profectae bonitatis ipsius.

Conclio secundo: oīs actio cuiusq̄ creāe
potē dici ettꝫ finis, q̄ sequnr tam huāe
q̄ Angelicae, tam brutorum, q̄ ināiato-
rum, rāo ē manifesta, q̄a oīs actio
q̄ fit ex amore, siue appetitu nāali
l. elicito, l. impellente bonīe, perfec-
tionaq̄ rei alicuius ē ettꝫ finis, sed
oīs simplr actio creāe fit l. ex amo-
re nāali bonitatis, ac perfectionis, hoc
ē ex inclināe in rem aliquam sibi
guenientem, l. ex amore elicito, l. certe
ex bonīe rei inuitante orit, suamq̄
existiām accipit, q̄ sunt ettꝫ cāe fina-
lis in genere q̄ agere ꝑꝑ finem n̄
ē tm̄ agere ꝑꝑ finem prius amatu
sed ā propria l. apparente bonīe finis no

Nota q̄ēm actiēm cuiuscunq̄ creāe posse dici ettm̄ finis.

510. ueri, allici, et ab ea motum, et allectum operari, ita ergo.

Collectio. **Colliges** primo, n̄ solum poam appetitiuam strictè sumptam agere pp finē sed quamuis etiam poam, cum quaelibet poa agat ex inclinaē et amore quodam naāli perfectionis inuentae in obo, sibiq; gueni entis.

Collectio. Non solum entia intelligentia, ut Angelos, hoīes, sed etiam bruta, imò ipsas quoq; res inanimatas, ut elementa, lapides etc. pp finem agere.

Colliges sdo, n̄ solum entia illigia ut Angelos hoīes, sed etiam bruta, imò ipsas quoq; res inaīatas, ut elementa, lapides, ferrum etc. Propter finem agere, qa agere propter finem ut dicat aliqd satis ē hrē actiem in gratiam finis exercitam, tales a. actiēs habent uiuia, et n̄ uiuia, nolo interim dicere, res inaīatas, et bruta tam perfectè agere pp finem, sicut agia libera, haec n. qa liberè se mouent ad finem, cognoscuntq; proportiem siue gueniam mediorum cum fine acquirendo dicunt prop

rijssimè agere pp finē, q̄ agentia nāalia
qlia sunt bruta, cæteræq̄ res exāies n̄
dicunt perfectè ita agere propter finē
sed potiq̄ agi et mouari ad fines suos à
Deo, q̄d n̄ ita ē illigendum, ut benè
explicat Mur: qsi per denoīaem extriam
tm̄ à directiē Dei, quâ in fines suos
ordinant, agia pp finem dicerent, nam
fere ab intrio ordinant ad certos deter,
minatosq̄ fines suos, sed dicunt dirigi
à Deo in fines, qa naām ab ipso acce,
perunt, quâ in certos necrio fines tra,
hunt, sicut sagita per impulsum re,
ceptum à iaculante dī dirigi in metā
tanq̄ m̄ finem suum, ad quem celer,
rimè ac necrio nullo modo liberè fert.

Quæres, an caā finalis, sit uera caā realis physica. R̸ affirmatiuè, rāo ē prio, qa Arlēs 2. phys. c. 3. item 2. Met. c. 3. et alibi passim numerat in

Quæres, an caā finalis sit uera caā realis physica. R̸ affirmatiuè.

§ 12. ter caas physicas finalē. Sdo finis ē caa entis
naalis physici, qd caa realis, pbr ans, nam
nec naale nec liberum agens quicq
ageret, nisi detrnaret à fine, unde
Nota caam à phlis dici caam caarum etiam à phlis dr caa caarum. Tertio
caa realis physica ē, q caaliem nere
physicam habet, talis ē finis, ut ex
supra dictis gstat.

An Deus etiam agit ad ppm finem, et quomodo

Conclusio tertia, Deus agit etiam pp
finem, ad eoqi eius operaes ad extra sunt
ettus finis, quoad acties tn imanen-
tes, qbus seipsum amat, ac cognoscit
tanqu infinitum bonum n agit prop-
rie pp finem, rao posterioris ē, qa
actiones imanentes in Deo n sunt di-
stincta realr ab eo, hoc ē substia
diuinae bonie, perfectie, quas amat,
cognoscit ergo n possunt ee ettus finis,
cum ettus semp debeant realr distingui
à caais, illisqi naa posteriores ee. sdae
partis rao ē, tum ex libro prouerbiorum 16.

uniuersa ꝑꝑ semetipsũ ꝯpatꝰ ẽ, tumq̃a modꝰ caãndi finãli ẽ inuoluit ullam imperfectiẽ tum deniq̃, q̃a actiones extra Deum sunt distinctæ à Deo infinitæ bono, q̃ ꝑount fieri ꝑꝑ boniẽm diuinam. a. 4. de idæa, siue caã exemplari

§ 13.

ARTICVLVS 4TVS
DE
idea, siue causa exemplari

Notandum ẽ, idæam in cõi definiri ex S. Aug. S. Thoma et alijs, sic idea ẽ foã, quam aliq̃d imitat ex intentione agentis determinantis sibi finem. Dr̃ prĩo foã loco generis, sed cum foã iuxta Con. l. 2. c. 7. q. 3. sit triplex, prĩa n. dr̃ foã ex qua, id ẽ, à qua res ꝯstat, ut ex aĩa raõnali et corpore fit homo. sdõ ẽ foã à qua, et dr̃ illa à qua tanq̃ à caã efficiente effꝰ oriꝰ, ut ex aĩa operaẽs. Tertiò ad

Nota de, fiẽm idææ. idæa ẽ foã quam aliq̃d imitatur, ex intentione agentis determinantis sibi finem.

Nota triuariã foã acceptiem, alia ẽ ex qua, alia à qua, alia ꝯ quam.

§ 14. quam, id est ad cuius silidinem aliquid fit.
cum igitur forma triplex sit, dubitari potuisset
quis forma esset idea, ideoque adiungitur.

Nota à forma excludi formam à qua, et formam ex qua.

quam aliquid imitatur, et sic excluduntur
formae in prima et secunda acceptione. por-
rò dicitur ex intentione agentis, unde si fortuitò
una res fiat alteri similis, et absque inten-
tione agentis, res illa altera non est exemplar, pictor
cupiens exprimere coloribus militarem, ac ge-
nerosum ducis equum, pingit animal referens
per omnia molitoris alicuius iniquae mentis
asellum, quod minimè tamen intenderat hic
asinus non esset idea propriè loquendo talis pic-
turae. Dicitur tertiò determinantis sibi finem
hoc est, liberè operantis, unde excluduntur
tam inanimata, quam bruta.

Nota ideam esse duplicem, internam, et externam, illa est sensibile aliquod obiectum, hac conceptus formalis alicuius obiecti repraesentativus.

Notandum secundò, ideam esse duplicem
externam, et internam, illa est sensibile
aliquod obiectum, atque imitari propositum, ut sta-
tua Herculis, quae depingenda artifici
proponitur, interna est conceptus, sive imago
formalis obiecti alicuius repraesentativa. quibus no-
tatis.

Dubitatur primo, interna an externa idea habeat raem caae explaris. Scto ad qd genus caae reuocat, caa idealis.

Conclusio prima, idea externa, siue ut alij uocant conceptus obiuus, e explaris caa, ita Conimb. hic. Vasq. 1. p. d. 92. n. 9. et plurium aliorum apud istos rao e, qa idea e id, qd artifex intuendo imitat, et cui effum assimilat, sed neqs intuet, neqs intendit imitari conceptum suum formalem, sed per conceptum formalem intuet rem ipsam, hoc e, rem conceptu repraesentatam. p. m. qa illud intendit imitari artifex, qd cognoscit C nihil n. intendit, nisi cognitum D. sed n cognoscit suammet cogniam, alias q experiam semper reflexe operaret, sed per cogniam eamqs directam cognoscit rem significatam. go res et n conceptus formalis e idea. Scto artifex n uult exprimere suum conceptum formalem sed obiuum, eiqs

Nota ideam externam, siue ut alij uocant conceptum obiuum esse caam explarem.

Nota nihil intendi, nisi cognitum.

516. qd aliqn audiuit, uidit etc. sile faceret in de terras peregrinas, ac regna architectio ob, eunt. Tertio idea debet ee cognita, con ceptus formalis n e cognitus, sed ipsa cognitio

Obiectio. Dices primo, idea interna sufficit ad opus dirigendum, n. a. externa qd

Obiectio. interna, n externa e caa explaris. Sed si res formali conceptu repraesentata e id

Obiectio. ea, tunc idea erit caa sui ipsius. Qd ea in Deo sunt conceptus formales, qd eti

Obiectio. am in creatis. Quarto idea iuxta Ar. lem 2. Met. tex. 26. sunt forma in aia et domus sine maa, sed externae ideae n sunt forma in aia, nec sunt sine maa.

Obiectio Quinto idea debet ee expressiua, siue declarativa rei faciendae, ideae exter. nae tales n sunt.

Responsio. Respondeo ad prium recte Forerus N. ans, n n. dari pole idea interna si

Nota ideam internam n dari posse sine externa. ne externa, sicut nec signum formale absq signi ficato, neq sine re illecta illectio n igit illa sufficit sine externa, na idea

interna n̄ ē conceptus ipsius operis construendi in se, sed in suo exemplari, alterius scilicet operis conceptus ē, ad cuius imitationem deinde fit opus construendum, quod opus dum fit, alio concepto formaliter concipitur in individuo cum suis circumstantiis.

Respondet ad sctm negando & qa Responsio. idea externa n̄ ē ipsum opus construendum, sed aliud, quod aliquando artifex aut simul aut per partes sensu percepit et in praesenti aedificatione sculptura, aut pictura imitari vult, sic ad mu̅ columnae Romae, l. aediculae sacrae Btae Vis Lau. aut portae alicuius parisijs visae architectus in Germania visitat columnam sacellum, aut portam, etc.

Respond: ad tertium N. ans, ex Responsio. probl. sna Con. cy. Caietani, Ferrariensis, et aliorum, qui hic suppono, ac Theol. qui ea ex instituto tractant, relinquo dicoque iuxta hos auctores ideas in Deo n̄ esse

519. conceptus formales, sed obiectum, non quidem ipsa creata, aut creanda entia, sed ipsa Dei substantiam, quatenus ea imitabilis est à Deo in productione rerum, conveniunt quoque partim ideae divinae, et creatae inter se, et partim differunt, primum quidem, quia sicut in creatis sunt conceptus obiectivi, sive res ipsae, sive alijs conceptu repraesentatae atque imitabiles ab alijs, ita et divinae sunt conceptus obiectivi dicto modo differunt inter se, quia ideae creatae sunt ipsae creatae non item divinae,

Quarum ideae divinae cum creatis conveniant, et quarum differant.

Responsio. **Respondeo** ad 4um ideae sunt formae in anima subiective N. obiective C. sic etiam est idea domus sine materia, d. sine materia in se N. cognoscendo C.

Nota ideam domus esse sine materia in se N. cognoscendo C.

Conclusio sed, idea revocatur ab aliquibus recte ad causam formalem, ab alijs ad efficientem ab alijs ad utramque simul, id quod mihi quoque placet. Probatur primo revocari potest ad causam formalem tum quia in ipsa eius definitione dicitur forma, tum quia magnum cum forma similitudinem habet, sicut in forma

An idea revocari possit ad causam formalem.

intrie maam foant, et toti quiddiam, ac speam tribuunt, ita idea passiua sui imitae, seu imitabilie obiua, dat rebus artefactis, qsi extrie foam, quam efficiens dat imitae actiua, et sicut foa determnat maam ad hoc aut illud compositum, sic idea artificem, et opus eius determnat obiue in suo genere. pbr sta pars, reuocari etiam posse ad caam efficiem, qa confert artifici cognicem sui, ad quam effiue aliquomo oba per suas speas concurrunt, q cognio e necria illi, ut poit effum similem producere, eumqs dirigit in agendo saltem ut quo. a. s. de caais per accidens.

An idea reuocari poit ad caam efficientem.

ARTICVLVS 5tus
DE
causis per accidens

Quaeritur in hoc arlo prio qd sit caa per accidens. Sdo, q sint illius estus, qd sint, et quomo inter se differant.

Quaeritur.

Respondeo prio caam per accidens

Respondet.

§ 20.

Nota caam per accidens ee duplicem, unam ex parte caae, alteram ex parte effectus.

ee duplicem, una ex parte caae, haec ex parte effectus. caa per accidens ex parte caae e, de qua supra, ois illa res, cui ob coniunctiem eius cum caa per attribuit effectus, caa per accidens ex parte effectus e ois illa, cuius effectui per se intento alius quidam praeter intentiem, et accidentaliter tm effectus coniungit. Dicit prio ois, hoc e propter finem operans, cumque l. cognitu formaliter hoc e cognoscendo quaeniam mediorum cum fine, et quaeniam finis cum medijs l. operans pp finem cognitum maaliter id e, rem solam sine ordine unius ad alterum, l. operans pp finem nullo mo cognitum, qd ad finem tendit ex naali inclinae, quam hbt a conditore naae complectit itaque caa per accidens tam liberas caas, quales sunt hoies, quam naales, easque cognoscentes, ut bruta, et nihil cognoscentes, ut inaiata. Dicit sdo praeter intentiem, nam si qs per actiem suam, quam aliq varo talis effectus comitat

intenderet effum producere stricte loqndo, nec 521.
talis effg eet per accidens, neqz illa caa per
accidens, ut si quis per effossione terrae
quaereret thesaurum, et inueniret, in
uentio huiqmi n eet effg stricte loqndo
per accidens, neqz fossio caa per accns
reperti thesauri.

Respondeo sdo caa per accidens Respondet.
ex parte effg, diuidit in casum stricte ac-
ceptum, et in fortunam, dico casum stric-
te, nam casu late acceptu, a idem qd
caa per accidens ex parte effg, compre-
henditqz fortunam, casu igit stricte ac-
ceptu a caa, n n. loqmr de casu, q
inopinatum effum uulgo significat cp
accidens eorum, q raro eueniunt, in
his, q agunt pp finem, sine electie
tn, ex qbus uerbis illigit solas res raa
carentes caas ee casuales, hae n. solae
sine electie agunt, sic lapis e lecto
cadens, frangit praetereuntis ceruices et

Nota caam per accidens ex parte effectu diuidi in casu

Nota solas res raa carentes ee casuales caas.

§ 22. occidit, et equus ab hoste captus currit ad fluen̄ sitis extinguendæ caā incidit q̄ in Dnm̄ suum, ac liberat, sunt casus, sine caā casuales, lapis respu̅ necis huā q̄ per accidens giungit, cum effu eius per se à lapide intento, q̄ ē locus inferior, equus u. respu̅ suæ liberaīs quam n̄ intendit, sed expletionem potius sitis, cui tanq̄ effu̅ per se intento accidit liberaō.

Fortuna ē caā per accidens eorum, q̄ rarò accidunt in his, q̄ ff finem fōnlr cognitum, adeòq̄ ex consilio, atq̄ electione agunt. Dicit ex electiē, p hæc n. distinguit fortuna à casu.

Nota fortunam, solum ex electione distingui à casu.

Ex dictis colliges priò, dari quosdā effus casuales, quosdam fortuidos, illi sunt, q̄ à casu, isti à fortuna proficiscunt. in solis illectualibus inueniendi, q̄ si à fortuna bona oriunt, fortunati, si u. à mala infelices, atq̄ infortunati dicunt.

Nota duplicem effu̅ casualem, alium, alium casualem q̄ à casu, alium fortuidum, q̄ à fortuna uenit.

Colliges secundò, respu̅ Dei nullum dari

estum casualem, qa estq casuales, ac fortui-
di sunt, q temere fiunt, ac praeter in-
tentionem causae, atq nullus estq. ut à Deo
procedit, temere fit. hoc e sine pro-
uidia. Deus n. oia futura praeuidet
teste Apl. ad Hebr. oia nuda, ut
aperta sunt oculis eius, nihilq accidit
praeter ipsius opionem, aut intentionem
uolentis, si bona sint, l. si mala per-
mittentis, ergo nullus estq, ut à Deo pro-
cedens e aut fortuidus, aut casualis,
ac pbr etiam ex Arle 2. mag: mora-
lium asserente, ubi multum illectus, ibi pa-
rum fortunae e, ergo ubi infinitus illectus,
ibi nulla fortuna, q sequr neqs estq for-
tuidus, et qdm neqs ille ipse estq, q
ut procedit à caa sta fortuidus e, aut
casualis, tn ut à Deo pendet casualis
n e, sicut qd explum à Theol. dari
solet, si qdm Dominus mittat per diuersas
uias duos famulos, nescientes intentionem Dni

Nota estq casuales, et fortuidos, ee illos, q temere fiant, ac praeter caae intentionem.

Nullum dari estum casuale respu Dei, tum ex sacris litt: tum ex Arle pro. bat.

524. uolentis, ut ambo in oppido, l. arca aliqua gueniant, guentq talis respu famulorū, ē effq p accns, et ā fortuna profectq, qa praeter utriusq intentiam, ac sciam euenit, respu tn Dni n ē fortuidq, qa ex intentia ac uolte eiq accidit.

Colliges. **Colliges** tertiò, in aiata n dici propriè fortunata, posse tn impropriè, si nrm id illis eueniat, itaq usurpant, sicut ipsa si raem aliquam habuissent, electura fuisse censent, sic infortunatos lapides, qbq pauimentū sternit, fortunatos u. ex qbq Imperatorum, aut ss imagines fiunt, atq honorant, qs iam dixerit.

Colliges. **Colliges** quartò, effum casualem ac fortuidum semper praesuponere alium effum per se intentū, ex quo Arlés rectè hic q' ueteres argm: probauit, ursum hoc n à casu eē profectum, alias ante mundum, aut praeter ursum istud debuisset aliq effq fuisse prod actq.

ARTICVLVS 6TVS.
DE
monstro, et fato

Quaeritur prio qd sit monstrum. Sdo quotuplex. Tertio quae illius causae. Quarto fatum.

Respondet prio, si priam nois etymologiam spectes, monstrum dici id, qd ob variem mirabilitatemqs suam, qsi oium digitis monstrer, ac saepe futuri alicuius eventus prognosticum sit, eumqs portendat. Definit a. coiter ex Arle 4. de gener. aial: et hoc libro tex 88. monstru e effectus naalis a recta et solita sdm speem dispose enormiter degenerans. Dicit prio effus naalis, ut excludant arte facta, haec n. cum a reglis artis deflectunt, analogice tm n proprie dicunt monstra, tales fiunt ab aliquibus imagines divini infantes, in quibus caput

Nota nominis monstri etymologiam.

Nota de fiem monstri. Monstrum e effus naalis a recta, et solita sdm speciem disposie enormiter degenerans.

526. adæquat reliquum corpus, l. etiam supe-
rat. Dicit sctò à recta sctm speem
disposiá degenerans, id est deficiensà
perfectione in membrorũ proportiõe, collocãe,
transposiõe, numero, magnidiné, paruita-
te, qualitate, figurâ, sexu etc. quæ
sctm q suetas leges, quas in operibus su-
is naã obseruat, habiturus erat estq
ex ui suæ generãis. Dicit tertiò,
solida, id ẽ ordinario cursu naturæ, ut
illigat ad monstrosum estum requiri raritatem
si n. inquit Ruu:, in aliqua parte orbis
ob insignem terræ felicitatẽ gigantes
l. ob soli sterilitiam nani ordinariè ge-
nerarent, neq; hi, neq; illi dicendi essent
simplr monstra, sed solum sdm qd cum ta-
les n̄ fiant oio præter naã leges, cum
solum respu maioris partis, et cõioris cursus
naã exorbitent, n̄ a. oio simplr respu
totius naã, et cuiuslibet partis eius. Dicit
quartò enormiter, si n. parum estq deflec-
tat à q sueto cursu naã, ut si qs l. nasũ
l. os, aut caput solido paulò maius eet, n̄

propterea talis nasq monstrosq ēēt dicendq. 527.

Respondet sctō, cum perrerio l. 9. c. 10. Responsio.

quo recenset q genera monstrorū, q tñ per Nota q monstrorum genera à perrerio numerari.

pauciora reuocari poūnt, nam prīo quædā

à suis parentibq differunt speciē, sic tes:

tante plinio, mulier elephantē genuit,

agnum alia, quædam apud Heluet: Leonē, alia

canē, papiæ felem, August Vindel: an-

no 1531. quædam uno ordemq partu en-

ixa ē prīo caput humanū, membranis uelut

sacco inuolutū, mox serpentē bipedem,

tertiō porcū integrū, huc referri poūnt

Fauni, Satyri, etc. de qbq mira cernes

apud S. Hieron:. Sctō quædam habent

eandem quidm speciem ēēialē cū parentibq

quoad membra tñ, membrorumq figurā

situm, numerum, magnidinēm enormē

differunt, ut illi, q nascunt, l. pede

caprino, l. bicipides, l. unimani, l. scio-

pedes, Arimasci, q oculum unicum in

fronte gerunt, item Gigantes, cuiq modi

cadauer ad Erycem montē anno 1342.

528. inuentum scribit, Delrio l. 2. disq: mag:
q. 15. in antro portentosae magnitudinis cu
ius anterior granei pars aliqt sicil. modiorum
capax erat, et anno 1516 in Mazareno
agro cæmentarios effodisse cadauer hois
cubitorum staturæ circiter 20. caput hbns
dolij instar, aliud alibi repertum cubito
rum 22. aliud si rectè memini cubito
rum 30.

Responsio. **Respond:** tertio, monstrorũ caãs, et occasiones
uarias adferri, prima maã ẽ l. copia, l. ino
pia, seu defectus, l. ꝯ fusio permixtioq̃
sic ex maãe abundia gigantes, sic digiti
in una manu q. 8. 10. prodeunt, ex pe
nuria u. monoculi unipedes, et coactæ
breuitatis homunculi, seu pygmaei, l. cubitales
dixi ex redundia maãe fieri gigantes, dum
in matrice n̄ diuidat maã seminis perm
teriectas membranas, si n. perfectè per
has diuidat, oriunt gemelli, l. plures fœtus
si a. partim diuidat, partim ꝯtinuat, hoc
ẽ, si membrana interiecta non nihil

Primò monstri caã ẽ maãe l. copia, l. ino, pia, l. ꝯ fusio permixtioq̃.

rumpat, tunc ex parte foetus duo coalescunt. 629.
ex parte dividunt, hinc visi n̄ unq̄ hoīes
gemini, q̄ sc̄m partes inferiores umbilico
tenus coāluerunt, quoad superiora u. omnia
duplicia habuerunt, ut duo capita, quatuor
brachia etc. Sc̄ō monstra fiunt ob ru-
ditatem habedinem virtutis seminalis, q̄
fingendo foetui, eiusq̄ partibus exactē
foāndis saepe n̄ sufficit, itaq̄ illas non
unq̄ imperfectas, alias ꝯcretas, atq̄ in-
discretas relinquit, itaq̄ indecente figu-
rā induit, sic aliae q̄ltas praeuiae, si n̄ q̄m
satis est quaslibet partes maā, ut aequ-
liter attingunt, tametsi maā, visq̄ foā-
trix sufficiens per se ēēt, minus decenr
tā foānt, et si in una parte humiditas
ac frigus redundant, fit massa quaedā
sine distinctione membrorū, aut hoīes, ac uen-
tri potentes, si uero praedominet siccitas,
ac calor, nascunt hoīes ad maniam pro-
pensi, si calor nimius in corde, accidit, ut

Sc̄ō monstri
caā ē ruditas
hebetudoq̄ vir-
tutis seminalis
q̄ fingendo
foetui saepe
n̄ sufficit.

§ 30. nunq. l. dentati, l. etiam barbati pueri, l. puellæ nascuntur. Tertio datur partui monstroso occasio, ex seminum diversæ speciei permisceæ confusione, quod cum fit, ipsæ quoque formatrices virtutes multiplicitur sese impediunt, et sic oriuntur quoad externa lineamenta semi homines, et sicut ille semibovesque viri, semi viriqz boves. Quarto monstra accidunt occasione loci, in quo continetur materia quæ si nimis angustus sit, pro materia sufficiente ad plures estus coarctat, facitque, ut duo fœtus inchoati ex parte coniungantur, l. certe unius membra, ut manus, pedes, l. istorum digiti multiplicentur. Quinto monstri causæ esse possunt influentiæ cœlestes, item regionis, circumfusique aëris constitutio temperies, l. intemperies, hinc fit, ut in locis aliquibus plures edantur monstrosi estus, quam in aliis, inde Africa dicebatur ab antiquis semper habere aliquid novi, quia semper nova, novaque monstra ex illa prodibant. Sexto

Tertio monstri causa est confusio seminum diversæ speciei permiscuæ.

Quarto occasio loci

Quinto influentiæ cœlestes

Nota ex Africa semper nova, novaque prodiisse monstra.

phantasia inducit nunq̃ deformes, et insolidas species, sic fœmina quædam peperit hirsutum puerum, et veluti cameli corio vestitum, eo, quod imaginem S. Joan: Bap: cameli exuvijs indutam sæpius inspicere soleret. Septimo denique monstrorum causis addi potest singularis Dei voluntas. Fiunt n. nunq̃ monstra, l. in scelerum vindictam, l. ob occulta ipsius iudicia, ac consilia, sole ipsi cognita, quo referri potest memorandum profecto illud, de Marg: comitisse Hennenberg: quæ anno Chri 12.66. vixisse scribitur ætatis suæ 42. die parasceves hora 9. ante meridiem infantes vivos promiscui sanq̃ perperit trecentos sexaginta quatuor unico partu, ob reprehensam, et contemptam, ut ferunt pauperculam, quod gemellos edidisset, cui illa vicissim imprecata est, ut pareret tot proles, quot essent in anno dies quarto ex Ruv: hic fa-

§ 31.

Sexto monstri causa nunq̃ est phantasia, quæ inducit deformes, et insolidas species.

Septimo monstrorum causa est singularis Dei voluntas, l. in scelerum vindictam, l. ob occulta illius iudicia.

Respondet

132.

Nota satis denominationem apud antiquos.

fatum à priscis, ēē pro fatali quadam. absolutaq; et quasi adamantina necessitate, quâ censuerunt fieri oīa in hoc mundo, nihil uoluntarie, ne ab ipsis qdm hoībus, cum ppsi-
derum influxū, tum ppt absolutam antemq; atq; imutabilem Dei uoltē, illiusq; ineuitabilem præsciam rerum oīum, et fatū hoc modo acceptū ueteribus remittimus, ac Chriani n̄ recipimus, qa tollit libertatem à caāis liberis, qd dici n̄ potē, nisi ab hæretico, licet n. fatum ita appellatum sit, quasi præ fatū prænuntiatumq; à Deo de rebus futuris, quas scit, ac uult Deus, hac tn̄ uoltē suâ n̄ detrahat intrīē caās liberas, neq; eis necessitatem infert. quin absolē g̃rium facere poēt si uellent, l. agere l. omittere actiōn de qua re fusè Theol: in 1. p. S. Thom: qd si fatū accipiat pro præscia, ordināe ac uoltē Dei, siue ꝯ se ꝯ te. siue ante circa res ettq; in hoc mundo. quin dest